Свеукупно гледавши, Савез се потпуно свео на репрезентативно тело на нивоу федерације као и према иностранству. Тако Статут Савеза наводи да Савез представља све републичке и покрајинске адвокатске коморе пред органима Федерације и пред Међународном унијом адвоката и расправља о питањима од заједничког интереса за све адвокатске коморе и адвокате у Југославији. За узврат, отпочело је стварање шест републичких и две покрајинске адвокатуре.

Једна од последица свега овога јесте укидање часописа *Југословенска адвокатура* (1972).

Ускоро је одржана и I конференција представника комора у Београду (24. и 25. фебруара 1973).

Устав СФРЈ из 1974. године није много изменио целу ову ситуацију утврђујући адвокатуру као самосталну друштвену службу за пружање правне помоћи. Међутим, оно што је помало нарушавало ову слику јесте да је Устав изједначио адвокате са радницима у удруженом раду, а то је отишло толико далеко да је чак Закон о удруженом раду регулисао положај адвокатских радних заједница дајући им исти положај као и организацијама удруженог рада (чувени ОУР-и).

Током 1982. године (15. и 16. октобра) одржана је у Новом Саду II конференција Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора (у то време председник Савеза је Боривој Јекић из Новог Сада). Њој је присуствовао тадашњи председник Савезног већа Скупштине СФРЈ, Антон Вратуша. Иако се на Конференцији изрекло доста тога на рачун не баш доброг положаја адвокатуре, иако је донето доста добрих закључака, ништа није и спроведено.

Треба рећи да је 1980. године у Београду одржана и прослава 50 година Савеза адвокатских комора Југославије. Том приликом је Савез добио Орден рада са црвеном заставом. Десет година касније (1990), у Новом Саду је обележено 60 година Савеза.

Жељко Фајфрић

Група аутора:
Историја југословенске адвокатуре књига II
(Савез адвокатских комора Југославије, Београд 2000, 426 стр.)

У току месеца јула 2000. године изашла је из штампе II књига *Историје југословенске адвокатуре*. Ова књига је део пројекта Савеза адвокатских комора Југославије. Савез адвокатских комора Југославије је оценио да је израда *Историје југословенске адвока-*

туре значајан чин, не само за историју адвокатуре, већ и за историју и културу народа са ових простора, јер историја адвокатуре је део историје овог народа. Овај значајан задатак поверен је Одбору за израду *Историје југословенске адвокатуре*, који има 13 чланова и на чијем се челу налази адвокат Вељко Губерина.

Прва књига је издата 1998. године и обухватала је период настанка адвокатуре на овим просторима, па до 1918. године. Друга књига обухвата период од 1918. до 1945. године.

Књига је штампана у 1.850 примерака, већег је обима (има 426 страница) и вишеструко је значајна и занимљива. У овој књизи је дат кратак преглед друштвено-политичких прилика које су владале у овом времену, ради бољег разумевања услова у којима се адвокатура организовала и у којима је радила. Пошто је реч о периоду настанка прве Југославије и њеног уставно-правног конституисања, то овај период има и посебан значај за историју наших народа, па, разуме се, и за историју адвокатуре. Без сагледавања тог друштвеног амбијента, немогуће је процењивати понашања и вредност адвокатуре. Треба посебно нагласити да је у време стварања Краљевине СХС, на њеним просторима затечено шест, потпуно различитих, правно уређених подручја. Поступање адвокатуре у таквом правном амбијенту било је веома сложено. Тим више што је и нормативна уређеност адвокатуре била различита од подручја до подручја.

Време које обрађује ова књига има три посебна периода. Први период је од 1918. до 1929. године. У овом периоду је адвокатура нејединствено нормативно уређена. Она поступа по прописима који су наслеђени из ранијег периода, нема своју аутономију, нити своју комору (бар не на већем подручју). Међутим, сарадња адвокатских асоцијација на простору Краљевине СХС почиње већ тада. Сарадња је била посебно интензивна око припрема за доношење новог Закона о адвокатури.

Други период почиње ступањем на снагу новог Закона о адвокатима из 1929. године. Од тада је адвокатура јединствено организована и уређена на целокупном простору Краљевине Југославије. Законом је адвокатура стекла висок степен аутономије и сврстала се у ред најсавременијих адвокатских асоцијација у свету. У овом периоду адвокатура Југославије је постигла своје највеће домете. Могло би се рећи да је то био златни период наше адвокатуре. Она је постала значајан друштвени чинилац са високим друштвеним респектом. То потврђује понашање адвоката и адвокатских асоцијација у случајевима политичких и противзаконитих прогона и хапшења грађана а, посебно, адвоката. Интервенције представника адвокатских комора биле су респектоване и, у великој мери, уважаване. У књизи је детаљно обрађена адвокатура у

Србији и Војводини, док у Црној Гори нешто мање, због недостатка извора (историјска грађа уништена за време Другог светског рата). За остала подручја која су била у саставу Краљевине Југославије дати су само краћи прикази, али свакако довољни за увид у стање адвокатуре и на тим подручјима.

У посебном делу књиге обрађен је настанак и рад Савеза адвокатских комора Југославије, и то веома детаљно. Такође је детаљно обрађено приступање Савеза адвокатских комора Југославије Међународној унији адвоката у Паризу. Треба истаћи да је адвокатура Србије приступила МУА пре но што је стекла формалне услове за приступ у чланство – пре ступања на снагу Закона о адвокатима из 1929, тачније 1927. године, док је Закон о адвокатима био у нацрту. Сарадња адвоката Југославије са МУА била је веома интензивна, представници адвокатских комора Југославије били су често на високим функцијама у МУА.

Трећи период је период рата и окупације (1941–1945). То је најтежи период у историји наше адвокатуре. Посебно је то случај са адвокатуром у Србији и Војводини. Велики број адвоката је рат провео у заробљеништву, док је велики број адвоката изгубио живот за време рата, било као припадници Покрета отпора било као цивилне жртве окупационих власти. У Прилозима ове књиге дат је непотпуни списак погинулих адвоката у току рата. Међутим, оно што је посебно интересантно јесте поступање органа коморе за време рата. То је једна стална „игра на ивици ножа“ са окупационим властима. Морало се удовољити захтевима окупационих власти, али тако да се спасе интегритет адвокатуре, њено достојанство, па и сами адвокати. Људи који су тада водили адвокатуру изналазили су увек праву меру између захтева ових власти и достојанства сталежа.

Посебан део књиге садржи биографије знаменитих адвоката. Око 80 адвоката добило је своје странице у књизи, док је још око 100 адвоката посебно означено. То су адвокати који су „својим стручним и часним радом у интересу професије, као и учешћем у јавном животу оставили траг у нашој средини“. И то не само адвокати из Србије, Војводине и Црне Горе већ и адвокати са других простора Краљевине Југославије.

Део књиге посвећен је и правној периодици. Ту су представљени правни часописи које су издавале адвокатске асоцијације са овог простора. Међу најзначајнијим су: *Бранич*, часопис АК Србије, *Гласник*, часопис АК Војводине, *Одвјетник*, часопис АК Хрватске, као и *Архив за правне и друштвене науке*, часопис Правног факултета у Београду, у коме су сарађивали и адвокати у времену када није излазио *Бранич*.

Посебно је занимљив део књиге под називом „Прилози“. Ту су штампани: текст Закона о адвокатима из 1929. године, записници о оснивању Коморе у Београду и Коморе у Новом Саду, као значајни историјски документи и, најзад, списак свих адвоката у Србији, Војводини и Црној Гори који су у овом периоду обављали адвокатуру.

Као аутори у изради књиге учествовали су: Вељко Губерина, Живојин Шестић, др Никола Мемедовић, адв. из Београда, Милорад Ботић, адв. у пензији из Н. Сада, др Жељко Фајфрић, адв. из Шида, др Радомир Прелевић и др Светислав Мариновић, адв. из Подгорице.

Живојин Д. Шестић